

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

Sponsored by IBU

Reşat Nuri Güntekin'in "Medeni Günahlar" Hikâyesinde Türk Toplumunda Yozlaşmanın İzleri

*The Signs of Degeneration in Turkish Society From Reşat Nuri Güntekin's
"Medeni Günahlar" Story*

Ahmet Faruk Güler*

Abstract: Reşat Nuri Güntekin is one of the important authors of the republican period. He proved himself as a significant author of our literature history with his penned novels. His works titled *Çalığışu*, *Yaprak Dökümü* and *Yeşil Gece* have great importance to Turkish society both in the period when it was written and in the following process. He didn't disregard to show the goodness and trueness through the characters of his novels of the East-West oriented cultural confusion of Turkish people before and after of Turkish Independence War. His other kinds of works were ignored because of his success in the novels. Reşat Nuri Güntekin's stories remained in the background and couldn't be valued properly. Because his novels were at the forefront. While he known for his novelist identity, his stories are also precious and important. He penned more than 200 stories between 1917-1930. He was a writer who was testified to the change and development process of Turkish society. It is possible to see often the terms like corruption, cultural degeneration, westernization, ideal human in his novels and stories. This study focuses on the moral perception of Turkish society that degenerates in times of change. It is emphasized that in the change of civilization, all values that were glorified before are now negated and corruption is glorified. An exemplary narrative of the Turkish people's life degenerated under the name of modernization is at the forefront. The story named *Medeni Günahlar* is quite important on the angle of shows the historical course of cultural values degenerating from past to present. In this study, based on Reşat Nuri Güntekin's '*Medeni Günahlar*' story, the dimensions of cultural degeneration in Turkish society will be discussed.

Structured Abstract: In all periods of history, the degeneration between cultural, religious and moral, etc. fields is frequently mentioned by writers and thinkers. It is possible to see that this phenomenon is expressed in all texts that can be followed since the Sumerian tablets. Regardless of the reason, degeneration in the line of modern literature written after the Tanzimat, which is mostly expressed with East-West axis conflicts, results in the negation of the age witnessed while emphasizing the importance of lost values. When literary texts are evaluated with sociological analysis in the conditions of the period they were written, mostly the dimensions of corruption are revealed. There are various forms of behavior that we see as a result of today's Turkish society. It can be repeatedly determined in literary texts that the mentality behind these emerged in different periods.

* Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Asst. Prof. İnönü University, Faculty of Science and Arts, Department of Turkish Language and Literature
ORCID 0000-0002-0850-6191

ahmetfarukguler@gmail.com, ahmet.guler@inonu.edu.tr

Cite as/ Atıf: Güler, A. F. (2021). Reşat Nuri Güntekin'in "Medeni Günahlar" hikâyesinde Türk toplumunda yozlaşmanın izleri. *Turkish Studies - Language*, 16(2), 663-669. <https://dx.doi.org/10.47845/TurkishStudies.51196>

Received/Geliş: 02 May/Mayıs 2021

Checked by plagiarism software

Accepted/Kabul: 20 June/Haziran 2021

Published/Yayın: 30 June/Haziran 2021

CC BY-NC 4.0

Reşat Nuri Güntekin strikingly expresses how the difference shifted between what is desired to be and what is in the story of "*Medeni Günahlar*". Also, the story has great importance because, in today's world, it points to the background of an understanding that sees everything for its interests. It is possible to find enough material about demonstrating how the corrupt mentality that is voiced in the society but not apparent, thinks and how it acts in stories of Reşat Nuri Güntekin. Stories of the writer, who was relieved with his novels, were evaluated in the background. His stories are not found to be very successful, both technically and thematically. But actually, the success of his observations to reveal social mentality is overlooked. Examining the story of "*Medeni Günahlar*" from this perspective will be useful in terms of shedding light on the past and present of the society in which the author lives.

Reşat Nuri Güntekin testified social change because he lived in a period when it was rapidly evolving negatively, and he told about the negativities he saw in social life both in his stories and in his novels. In the story "*Medeni Günahlar*", we witness the dialogue developing between "Host" and "Guest". In this conversation, previously the landlord's daughter was asked for the girl in marriage and after receiving the reply in the form of a negative letter after a few days, it is understood that they came together again to explain the reason for this no response. While presenting the degenerating perspective of the period in the course of these conversations, the characters can not directly be evaluated as good or bad. The two characters in the dialogue actually take place in the story as the heroes within us. While the message is conveyed to the reader through speeches, there is no intervention of the narrator in the plot.

Five main breaking points attract attention in the story. At the point of reflection of corruption from the past to the present, these breaking points, which we can easily see today, are given to the reader sequentially in the flow of the story. Since it was seen that Mithat had some moral flaws in the investigation conducted by the girl's family, the marriage proposal was not accepted. After the objection of the guest, the process of unraveling the knots in the plot is started. Nobody said it was bad for Mr. Mithat, but the following sentence expressed by the landlord constitutes the basic and first breaking point. It is a fact that Mr. Mithat and the values he represents have lost when compared to the profile of the employee who moves with the desire to rise by standing on each other's back today. The mentality that will not hesitate to sacrifice the closest ones for individual benefit and everything is permissible for success is the dominant way of thinking today. However, there are fundamental values represented in Mr. Mithat and his personality in our cultural codes.

Any action without any benefit, in the end, is meaningless and unnecessary in the person of degenerate individuals. Today, there is a period in life where even love is not experienced without mutual benefits. However, Mr. Mithat is the prototype of the honest Turkish people who do not hesitate to fight when they see injustice. As the second of the lost values, the reader is reminded that helping without expecting benefit is withdrawn from our lives. Mr. Mithat's not telling lies and being honest are also negated by the deteriorating value judgments of the period. To remain silent in the face of truths being replaced by lies and reals replaced by benefits in the current environment is to share the same lie. Mr. Mithat cannot tolerate injustice and lies with his honest personality. As the third value lost by Turkish society, in every work done, the truth of every word has been replaced by lies and trickery. And this has become an ordinary feature in today's world. Not having a love adventure before marriage means that there is no place for pure and clean hearts in this world. However, it is a situation that has been very important in terms of the imagination of the desired and ideal young until then. This situation has now left its place to the commonality of experiencing heart adventures. Otherwise, it causes them to be thought differently. Considering the use of alcohol and similar habits equivalent to modernization and the evaluation of those who do not use as sick individuals are mentioned as another element of the deteriorating structure. At the point where tradition and modernism clash, it is possible to see the fractures in today's social life, where the victor took place in favor of modernization.

Within the thousands of years of human history, it is normal for the ideal human imagination to change over time according to the value judgments of the age. Even in all times and in ages where change is at the forefront, the characteristics that should be found in the ideal person are mentioned. But the concepts such as good ethics, honesty, and justice have changed sharply since the beginning of the 20th century. This change has not developed for the better and the more beautiful. Unlike, It shows us that the interests are developed in a way that comes to the forefront. Unfortunately, in the 21st century, as in Reşat Nuri's story, it is a fact that negated values find a place in the mentality of the society.

Keywords: Modern Turkish literature, Reşat Nuri Güntekin, degeneration, story, Medeni Günahlar, westernization

Öz: Reşat Nuri Güntekin, Cumhuriyet döneminin önemli yazarlarından biridir. Kaleme aldığı romanlarıyla edebiyat tarihimizde önemli bir sanatçı olduğunu ispat etmiştir. Çalığı, Yaprak Dökümü, Yeşil Gece adlı eserleri gerek yazıldıkları dönemde gerekse sonraki süreçte Türk toplumu açısından oldukça büyük önem arz etmiştir. Kurtuluş Savaşı öncesi ve sonrasında Türk insanının Doğu-Batı eksenli kültürel bocalamaları romanlardaki karakterler üzerinden verilirken yazar iyi ve doğruyu göstermeyi de ihmal etmemiştir. Romanlarındaki başarısı ön planda olduğu için diğer türlerde kaleme aldığı eserler adeta görmezden gelinmiştir. Reşat Nuri Güntekin'in romanları ön planda olunca hikâyeleri ikincil planda kalmış ve gerektiği kıymeti görememiştir. Oysaki roman yazarı kimliği ile daha çok öne çıksa da hikâyeleri de oldukça önemlidir. 1917-1930 yılları arasında 200'den fazla hikâye kaleme alır. Türk toplumunun değişim ve gelişim sürecine tanıklık etmiş bir sanatçıdır. Roman ve hikâyelerinde yozlaşma, kültürel dejenerasyon, batılılaşma, ideal insan gibi kavramları sıklıkla görmek mümkündür. Bu çalışmada Türk toplumunun değişim dönemlerinde yozlaşan ahlâk algısı üzerinde durulmaktadır. Medeniyet değişiminde daha önce yüceltilen tüm değerlerin artık olumsuzlandığı ve bozulmuşluğun yüceltildiği vurgulanmaktadır. Türk insanının modernleşme adı altında yozlaşan hayatının ibretlik anlatımı ön plandadır. Geçmişten bugüne yozlaşan kültürel değerlerin tarihi seyrini göstermesi açısından *Medeni Günahlar* adlı hikâye oldukça önemlidir. Bu çalışmada Reşat Nuri Güntekin'in '*Medeni Günahlar*' hikâyesinden hareketle Türk toplumunda kültürel yozlaşmanın boyutları ele alınmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Türk edebiyatı, Reşat Nuri Güntekin, yozlaşma, batılılaşma, hikâye, Medeni Günahlar

Giriş

Yozlaşma kavramını, yerleşik düzen içerisinde kalıplaşmış kültürel yaşam biçimlerinin olumsuz anlamıyla dışına çıkmak olarak tanımlamak mümkündür. Tarihin bütün dönemlerinde kültürel, dinî, ahlâki vb. yapı içerisinde ortaya çıkan yozlaşma, yazarlar ve düşünürler tarafından sıklıkla dile getirilmektedir. İlk yazılı belgelerden günümüze takip edilebilen kültür sahası içerisinde yer alan metinlerde bu olgunun dile getirildiğini farklı zaman dilimlerinde görebilmek mümkün. Tanzimat sonrası kaleme alınan modern edebiyat çizgisinde daha çok Doğu-Batı eksenli çatışmalarla dile getirilen yozlaşma, sebep her ne olursa olsun -dönemsel değişimlerle birlikte-kaybedilen değerlerin önemine vurgu yaparken tanık olunan çağın olumsuzlanması ile nihayetlenmektedir. Medeniyet değişiminin sancılı süreci olarak bakılabilecek bu durum Tanzimat yazarlarının ortaya koydukları eserlerin başat tematik unsuru olmuştur. 19. yüzyıl edebi metinlerinde öne çıkan, kültürel değerler karşısında dejenere olmuş birey tipolojisi, 20. yüzyıl başlarında kaleme alınmış hikâye ve romanlarda da devam ettirilmiştir. Reşat Nuri Güntekin de bu yazarlar içerisinde yer almaktadır.

Reşat Nuri Güntekin, eserlerini bir kompozisyon tutarlığı içerisinde kaleme almaktadır. Yazar, "hikâyelerini klasik vaka düzenine göre yani Maupassant tarzı olarak nitelendirdiğimiz; giriş-gelişme-sonuç bölümlerinden oluşacak şekilde yazmıştır." (Karaburgu, 2001: 26) Klasik vaka düzeni içerisinde gerçekleşen olaylar okuyucuyu yormadan verilmek istenen mesaja paralel olarak yerleştirilmiştir. "Hikâyelerini oluştururken genelde 'tekellümü' (karşılıklı konuşma) tarzı benimseyen yazarın bu tutkusu aslında tiyatro tutkusu ile özdeştir." (Kanter, 2006: 31) Edebiyat dünyasına tiyatro ile merhaba diyen Reşat Nuri'nin bu tutkusu sonraki süreçte birçok hikâyesinde de türler arası etkileşimi nasıl kullandığını göstermesi açısından hayli önemlidir. *Medeni Günahlar* adlı hikâyesi de bu karşılıklı konuşma üzerine (tekellümü hikâye) kuruludur. Böylelikle anlatıcının aradan çıkıp yerine karakterlerin doğrudan zihin dünyalarına girebilme şansı doğmaktadır. Zihin dünyaları, kişilik özellikleri, verilmek istenen mesaja uygun olarak hikâye tekniği ile de desteklenmektedir. Reşat Nuri Güntekin'in Kelebek adlı mizah dergisinde kaleme aldığı

hikâyelerde bu örnekleri fazlasıyla görebilmek mümkündür. “Reşat Nuri, 12 Nisan 1339 yani miladi 12 Nisan 1923’te, haftalık olarak Perşembe günleri yayımlanan İbnürrefik Ahmet Nuri, Yeserizade Mahmut Esad ve Ressam Ahmet Fehim ile birlikte Kelebek adlı mizah dergisini çıkarmaya başlar.” (Kanter, 2019: 31) *Medeni Günahlar* hikâyesi Kelebek dergisinin 26 Temmuz 1339 tarihli 16. sayısında miladi 26 Temmuz 1923’te yayınlanır. I. Dünya Savaşı sonrası yeni bir devletin temellerinin atıldığı bir dönemde, toplumsal hayattaki kırılmaların hangi boyutlarda gerçekleştiğini göstermesi açısından hikâye oldukça önem arz eder. “Kelebek dergisindeki hikâyeler Güntekin’in söylemek isteyip de söylemediği eleştirel konulardan oluşur. Özellikle toplumdaki aksaklıkları ve çürümeyi eleştirel tarzda irdelediği bu kısa hikâyelerde...” (Kanter, 2019: 31) de yozlaşma ön plandadır. *Medeni Günahlar* hikâyesi bu çürümenin hangi boyutlara ulaştığının bir örneği olarak kaleme alınmıştır.

Tanzimat ile başlayan batılılaşma maceramızda yazarlar yanlış batılılaşan dejenere tipler üzerinden topluma doğruyu anlatmaya çalışmışlardır. Edebiyatımızda züppe tipi olarak ifade edilen Felatun ve Bihruz gibi karakterler bu düşüncenin ürünüdür. Günümüz Türk toplumunda bugün sonuç olarak gördüğümüz çeşitli davranış biçimlerinin arka planında yer alan yozlaşan zihniyetin benzer bir şekilde farklı dönemlerde tezahür ettiğini edebi metinlerde tespit edebilmek imkân dahilindedir. Değişen çağ, gelişen teknolojiye rağmen 21. yüzyıl insanının ideal insan tasavvurunda geçmiş yüzyıldan farklılık söz konusu değildir. Ancak yozlaşmanın Türk toplumunda artarak devam ediyor oluşu temelde bir zihniyet değişimine ihtiyaç olduğunu fakat bunun gerçekleştirilemediğini de bize göstermektedir. Reşat Nuri Güntekin de bu dönemde kaleme aldığı metinlerde yozlaşan birey eleştirisini sıklıkla işlemektedir.

Reşat Nuri Güntekin *Medeni Günahlar* hikâyesinde, olması arzu edilen ile olan arasındaki farkın nasıl yer değiştirdiğini çarpıcı bir şekilde dile getirmektedir. Bugünün dünyasında kendi menfaatleri için her şeyi mübâh gören anlayışın arka planına işaret etmesi açısından da hikâye ayrıca büyük önem arz etmektedir. Toplum içerisinde dillendirilen fakat aşikâr edilmeyen bozuk zihniyetin nasıl düşündüğünü ve nasıl hareket ettiğini göstermesi açısından Reşat Nuri Güntekin’in hikâyelerinde ziyadesiyle malzeme bulmak mümkündür. “Romancılığıyla tanınan Reşat Nuri Güntekin’in de ilk kalem denemeleri olan oyunlarından sonra yazdığı hikâyeleri, onun romanlarında dikkat çeken kişi ve vaka zenginliğinin, toplumun etraflı sosyal yansımalarının şaşırılacak bir yanı olmadığını kanıtı niteliğindedir.” (Aktürk, 2003: VII) Daha çok romanlarıyla öne çıkarılan yazarın hikâyeleri ikinci planda değerlendirilmiştir. Gerek teknik gerekse tematik açıdan pek başarılı bulunmayan hikâyelerinde Reşat Nuri’nin aslında toplumsal zihniyeti ortaya koymak adına ne denli başarılı gözlemlere imza attığı göz ardı edilmektedir. *Medeni Günahlar* hikâyesini bu açıdan incelemek yazarın içinde yaşadığı toplumun dününe ve bugününe ışık tutmak açısından faydalı olacaktır.

Medeni Günahlar hikâyesinde yozlaşmanın izleri

Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlükte yozlaşmak sözcüğüne karşılık olarak “Özündeki iyi nitelikleri birtakım dış etkenlerle zamanla yitirmek, soysuzlaşmak, özünden uzaklaşmak, bozulmak, dejenere olmak, tereddidi etmek” (www.sozluk.gov.tr, 2021) şeklinde açıklama getirilmektedir. Türk toplumunun Batılılaşma macerası ile birlikte değerler sistemi itibariyle ‘özünden uzaklaşan’, ‘bozulan’, ‘dejenere olan’a doğru bir değişim seyri göstermesi, eleştirilen fakat önlenemeyen bir süreci işaret etmektedir. Bu sürecin en ciddi yansımalarının görüldüğü Tanzimat sonrası Türk toplumunda yazarlar edebî metinler aracılığı ile halka doğru ve yanlış gösterme noktasında ciddi gayret içerisinde olmuşlardır. Medenileşirken özünden uzaklaşan toplumun nasıl bir çöküş içerisinde olduğu farklı yazarların edebi eserlerinde defalarca zikredilmiştir. “XIX. asır maddileşme asrıdır. Maddenin zaferini ilan eden bu asır, aynı zamanda ruhun ölümünü de beraberinde getirmiştir. Gerçi madde-mana düalizmi, insanlığın yeryüzünde varolduğu günden beri insanoğlunun gündemini hep işgal edegelmiştir.” (Çelik, 2000: 97) Reşat Nuri Güntekin, toplumsal değişimin hızlı bir şekilde olumsuz anlamda evrildiği bir dönemde

yaşamayı münasebetiyle tanıklık ettiği ve sosyal hayatta gördüğü olumsuzlukları gerek hikâye gerekse romanlarında anlatmıştır. *Medeni Günahlar* hikâyesi de bu çerçevede değerlendirilmektedir.

Reşat Nuri'nin *Medeni Günahlar* hikâyesinde "ev sahibi" ve "misafir" arasında gelişen diyaloga şahit oluruz. Bu karşılıklı konuşma içerisinde daha önce ev sahibinin kızının istendiği ve cevabın birkaç gün sonra olumsuz olarak mektup şeklinde ulaştırılması sonrası bu hayır cevabına gerekçenin izah edilmesi için tekrar bir araya gelindiği anlaşılmaktadır. Bu karşılıklı konuşmaların seyri içerisinde dönemin yozlaşan bakış açısı sunulurken karakterlerin doğrudan iyi yahut kötü olarak değerlendirilmesi söz konusu değildir. Diyalog içerisinde yer alan iki karakter de aslında içimizdeki kahramanlar olarak hikâyede yer almaktadırlar. Mesaj konuşmalarla okuyucuya aktarılırken yazar anlatıcının olay örgüsüne bir müdahalesi söz konusu değildir. "Hikâyelerinde ise romanlarında görmeye alışık olduğumuz duygu yoğunluğunun yerini ince bir mizah alır. Yine de toplumsal ve bireysel sorunları işleyen yazar, bu sorunları kaba realite yerine dünya hal'i dedirtecek nitelikte işler." (Kanter, 2006: 31) Realite verilirken bu durumun aslında hayli sıradan bir konuşma olduğu hikâyede mizah unsuru ile birlikte verilir. Diyalogun karakterlerin zihin dünyalarını doğrudan aktarma noktasındaki başarılı kullanımı ironik söylemle birleşerek verilmek istenen mesaj kuvvetlendirilmiştir. Hikâye metnindeki parantez içi kullanımlar okuyucunun karakteri tasavvur etme noktasında ve yazarın diyalogu başarılı kılmasında önemli bir unsur olarak yer almaktadır.

Hikâyede beş temel kırılma noktası bulunmaktadır. Yozlaşmanın geçmişten günümüze yansımaları noktasında bugün benzer izleri rahatlıkla görebileceğimiz kırılma noktaları hikâyenin akışı içerisinde sıralı bir şekilde okuyucuya verilmektedir. Bu kırılmaların ilki, Mithat'ın kızın ailesi tarafından yapılan soruşturmasında birtakım ahlâki kusurlara sahip olduğu için evlilik teklifinin kabul edilmemesidir. Misafirin itirazı sonrası olay örgüsündeki düğümlerin çözülme sürecine geçilir. Kimse Mithat Bey için kötü dememiştir fakat ev sahibinin ifade ettiği şu cümle temel ve ilk kırılma noktasını oluşturmaktadır: "Yanlış anlamayınız... Kimse Mithat Bey için fena bir genç demedi... Fakat ben onda asrî ve medenî bir gence ait evsafi bulamadım... Meselâ, kendisine geçenlerde pek mühim bir memuriyet teklif etmişler; kabul etmemiş..." (Güntekin, 2017: 101) 'Asrî ve medenî bir gence ait evsafi bulamadım...' ifadesi yozlaşan bireylerin olay ve durumlara yaklaşım noktasında nasıl bir bakış açısı içerisinde olduklarını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Zira asrî ve medenî gençlerde olması gereken özelliklerin neler olduğu noktasında bir farklılaşma artık keskin kutuplarla ayrılmış durumdadır. Nitekim memuriyet teklifini Mithat Bey'in reddetmesinin arka planında "en aziz bir arkadaşının ekmeğini elinden almış olacaktı"(Güntekin, 2017: 101) ifadesi söz konusudur ki ayrışmanın başladığı noktayı bize göstermektedir. Asrî ve medenî bir genç ev sahibine göre sadedil olmamalıdır. Olması gerekenlerin Mithat Bey'de toplanan özellikleri kızın ailesi tarafından "muzır ve manasız bir zihniyet" (Güntekin, 2017: 102) olarak adlandırılmakta ve adeta yerilmektedir. Bireysel menfaat için en yakınlarını feda etmekten çekinmeyen, başarı için her şey mubahtır zihniyeti günümüzün hâkim düşünce biçimidir. Sanayileşme ile kapitalist düzenin öne çıkmaya başladığı ondokuzuncu yüzyıl sonları ve yirminci yüzyıl başlarında bireyselleşme ve ben merkezli hayat tasavvuru günümüzde etkisini sürdürmektedir. Oysaki kültürel kodlarımızda Mithat Bey ve onun şahsında temsil edilen temel değerler bulunmaktadır.

İkinci değer kırılmasının hikâyede ifade edilişi "üç ay evvel bir gece birkaç külhanbeyi sokakta bir yalnız kadını çevirmişler... Mithat Bey oğlumuz elinde bir bastondan başka silâhi olmadığı halde aralarına dalmış..." şeklindedir. Normal şartlar altında kahramanlık olarak değerlendirilecek bu hareket bozuk zihniyetin temsilcisi konumundaki ev sahibi tarafından "Böyle gözünü çöpten, budaktan sakınmayan bir adam nasıl aile babası olur?" (Güntekin, 2017: 102) şeklinde algılanmaktadır. Sonunda menfaat bulunmayan hiçbir eylem yozlaşan bireylerin şahsında anlamsız ve gereksizdir. Bugün hayatın içerisinde sevginin dahi karşılıklı menfaat olmaksızın

yaşanmadığı bir dönem söz konusudur Oysa Mithat Bey haksızlık gördüğünde dayanamayan, mücadele etmekten çekinmeyen dürüst Türk insanının prototipidir. Kolektif ruh yerini ben merkeziliğe bırakmaktadır. Kaybedilen değerlerin ikincisi olarak menfaat beklemeden yardım etmenin hayatımızdan çekildiği okuyucuya hatırlatılmaktadır.

Üçüncü değer kırılması hikâyede şöyle ifade edilmektedir: “Geçenlerde bir vak’a daha olmuş Mithat Bey, bir misafirlikte mühim bir adamın yalanını yüzüne vurmuş... Doğrusu, bu da oğlunuza yakışır bir hareket değil... Çok kaba... Misafir- Oğlum hiç yalan söylemediği için kızmış olmalı...”(Güntekin, 2017: 102) Mithat Bey’in yalan söylememesi, dürüst olması da dönemin bozulan değer yargıları içerisinde olumsuzlanmaktadır. İçinde bulunulan ortamda doğruların yerini yalana, gerçeklerin yerini menfaate bırakması karşısında susmak aynı yalana ortak olmaktır. Mithat Bey’in dürüst kişiliği haksızlık ve yalan karşısında tahammül göstermemesinin kanıtıdır. Türk toplumunun kaybettiği üçüncü değer olarak yapılan her işte, söylenen her sözde doğru olmanın yerini yalana ve ayak oyunlarına bırakması bugünün dünyasında sıradanlaşmış bir özellik haline gelmiştir. Yazar, toplumsal hayatta kaybetmeye başlanılan bu değerleri ve Batılılaşma adı altında yerlerine geçen dejenerasyonu ironik bir dille diyalogların içerisine ustalıkla yerleştirmiştir.

Hikâyedeki dördüncü kırılma noktası ise Mithat Bey’in herhangi bir gönül macerası yaşamamış olmasıdır. “Maşallah otuzuna yakın bir gencin hiç haşarılık etmemesini neye hamledersiniz? Ya beceriksizliğine, ya hissizliğine, değil mi? Öyle ya, ya o kadınlardan kaçmış, ya kadınlar ondan kaçmış. Eğer kadınlar ondan kaçmışsa çok fena... Bir ay, bir hafta, hatta bir gece, birkaç saat için bir kadın kalbi çelmeye muvaffak olamayan bir genç, benim kızımın kalbini müebbeden nasıl muhafaza eder, evlâdımı göz göre göre ateşe atmış olmaz mıyım? Şayet de o kadınlardan kaçmışsa bu, daha fena alâmet... Kızım onun için yanıp tutuşsun, o, bir kaya gibi hissiz kalsın... Vicdan razı olur mu buna?” (Güntekin, 2017: 103) Evlenmeden önce bir gönül macerası yaşamamak, saf ve temiz kalplere bu dünyada yer olmadığını ifade etmektedir. Oysaki o zamana kadar arzu edilen, ideal genç tasavvuru açısından oldukça önemli olan bu durum artık yerini gönül maceralarının yaşanmasının sıradanlaşmasına, olmadığı takdirde farklı düşünülmesine sebep olmaktadır. Aile müessesesinin daha başlangıç noktasındayken oluşmaya başlayan bozulmalar sonraki dönemlerde ahlâki çöküntü olarak daha şiddetli bir şekilde kendisini gösterecektir. Yazar, 1923 yılında kaleme aldığı bu hikâyeye ile önemli bir noktaya işaret etmekte ve değişen toplumsal zihniyetin yarınlarda ciddi yaralar açacağı gerçeğine de temas etmektedir.

Hikâyedeki beşinci değer kırılma noktasını ise alkol teşkil etmektedir. “Mithat Bey, ağzına bir damla müskirat koymuyormuş... Emzikten kesilen çocukların rakıya, şaraba başladıkları bir zamanda yirmi sekiz yaşında bir gencin iştret etmemesi neye atfedilir? Tabii hasta olmasına...” (Güntekin, 2017: 104) Alkol ve benzeri alışkanlıkların kullanılmasının modernleşme ile eş değer görülmesi ve kullanmayanların hasta bireyler olarak değerlendirilmesi bozulan yapının bir diğer unsuru olarak zikredilmektedir. Özellikle medenî olmanın, Batılılaşmış görünebilmenin ana unsuru alkollü içecekler kullanmaktır. Aksi yönde davranış sergilemek yobaz, gerici, eski kafalı insan tiplmesi ile suçlanmayı beraberinde getirmektedir. Şekli modernleşmenin en büyük tehlikelerinden olan bu yapı Türk toplumu açısından arızalı bireylerin yetişmesine uzun yıllar sebep olmuştur.

Hikâyeye misafir’in şu cümleleri ile nihayetlendirilir: “Olabilir efendim... Beyhude yere sizi rahatsız ettim... Hakikaten biz, iki ayrı asrın adamlarıyız... Allahısmarladık...” (Güntekin, 2017: 104) Bu ifadedeki ‘iki ayrı asrın adamlarıyız’ söylemi zaman içerisinde modernleşme arzusu ile gelenek noktada değişimin ne denli keskin bir şekilde gerçekleştiğinin de ifadesidir. Gelenek ile modernizmin çatıştığı noktada galibin modernleşmenin lehine gerçekleştiği zaman içerisinde ortaya çıkan bir gerçektir. Toplumsal hayattaki kırılmaların bugüne yansıyan boyutlarıyla da günümüz toplumsal hayatında görebilmek mümkündür. Reşat Nuri Güntekin’in kaleme aldığı hikâyelerde gerek bireysel gerekse toplumsal problemler, kaybedilen değerlerin Türk insanını nasıl bir köksüzleşmeye sürüklediğinin bir kanıtı niteliğindedir.

Sonuç

İnsanoğlunun binlerce yıllık tarihi içerisinde ideal insan tasavvurunun zamanla çağın değer yargılarına göre değişmesi normaldir. Fakat tüm zamanlarda ve değişimin ön planda olduğu çağlarda dahi ideal insanda bulunması gereken özellikler zikredilirken iyi ahlâk, dürüstlük, adalet gibi kavramlar artık 20. yüzyılın başlarından itibaren keskin bir şekilde değişmiştir. Bu değişim daha iyiye ve güzele doğru değil aksine menfaatlerin ön plana çıktığı bir yapının vücuda geldiğini bize göstermektedir. Maalesef 21. yüzyılda da Reşat Nuri'nin hikâyesinde olduğu gibi olumsuzlanan değerlerin toplumun zihniyetinde iyiden iyiye kendisine yer bulduğu da bir gerçektir. "Romancılığıyla tanınan Reşat Nuri Güntekin'in de ilk kalem denemeleri olan oyunlarından sonra yazdığı hikâyeleri, onun romanlarında dikkat çeken kişi ve vaka zenginliğinin, toplumun etraflı sosyal yansımalarının şaşırılacak bir yanı olmadığını kanıtı niteliğindedir." (Aktürk, 2003: VII) Bu kanıt, söylemde ideal insan tasavvurunu kullanırken eylemde aksi yönde hareket eden günümüz insanının davranış biçiminin hangi süreçlerden geçtiğini göstermesi açısından *Medeni Günahlar* hikâyesinde öne çıkmaktadır. Reşat Nuri Güntekin'in hikâyelerinde değişen Türk toplumunda aksayan yapıyı, yozlaşan değerleri, bozulan insanı en gerçekçi hali ile gösterme ve zihniyet değişiminin izlerini karakter yaratarak ironik söylemle ortaya koyma söz konusudur. Geçmişten bugüne adeta bir projeksiyon tutan Reşat Nuri Güntekin, roman türünde olduğu kadar hikâyeleri ile de iyi bir yazar olduğunu ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Aktürk, Ş. (2003). *Reşat Nuri Güntekin'in hikâyelerinde yapı ve tema*, [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Çelik, H. (2000). *Reşat Nuri Güntekin'in romanlarında sosyal tenkit*, T.C. Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri
- Güntekin, R. N. (2017). *Tanrı Misafiri*, İnkılap Yayınları
- Kanter, M. F. (2006). *Ölümünün 50.yılında belgelerle Reşat Nuri Güntekin*, İnkılap Yayınları
- Kanter, M.F. (2019). *Bir kültür romancısı Reşat Nuri Güntekin*, Kesit Yayınları
- Karaburgu, O. (2001). *Reşat Nuri Güntekin'in hikâyeleri üzerinde bir inceleme*, [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- TDK, (2021). <https://sozluk.gov.tr> (E.T.: 17.05.2021)